

MIHALIK JÓZSEF: A KRASZNAHORKAI MAUZOLEUM.

Andrássy Dénes gróf elhunytával valóban talpig gyászt ölthettek a jótékonyság, az emberi könyörület és a művészet génuszai. — E nagyúrral, e tetőtől talpig arisztokrata, de emellett legszerényebb férfúval örökre letűnt sorainkból a nemes áldozatkészségnek, a művészszeretnek, az emberbarátnak egyik legnemesebb alakja és a hitvesi hűségnek olyan megtestesülése, amelynek párjáról legfeljebb csak az ókori legendák regélnek, példájával hirdetve a férj hűség s odaadó hitvesi szeretet égi eredetét. — Mert bizonyos, hogy

Andrássy Dénes gróf érzelmei nem a föld göröngyeiből fakadtak. Az a harminchat esztendő, amit áldott lelkű hitvese oldalán a boldogság verőfényes sugaraiban eltöltöhetett, nemcsak az ő és neje boldogsága, hanem a köz boldogulása is volt. A jótékonyság e korunkban s hazánkban példátlan megtestesülései földi javaiknak kincseket érő hányadát két kézzel szórták a szenvedők, a nyomorgók s az égető szegénységüket titkon rejtegetők közé. Fejedelmi módon áldoztak közintézményeknek, istápolták a művészetet, egyházat és iskolát s a valódi szegénységnek nem volt sajtó könnye, amit felszárítani nem siettek volna.

S hogy mindezt hányszor tették meg, annak csak a cselekedeteket számontartó jó Isten a tudója! A köztudat százazreket jegyzett fel a jótékonyság mérlegén e csodálatos emberpár javára, a valóság azonban az, hogy Dénes gróf és Franciska grófné boldogsággal megáldott együttlétiük negyedfél évtizede alatt milliókkal áldoztak az emberek javára anélkül, hogy erről — mint mások oly sokszor teszik — kalmárszámadást vezettek s tetteiket a nyilvánosság előtt hirdették volna.

Annak a tíz esztendőnek, amelyet Andrássy Dénes gróf felejthetetlen hitvese elköltözése után „e földi téreken bolyongva“ még eltöltött, egyetlen célja a hitvesi hűségnek és a siron túl is ragaszkodó szerelemnek glóriafényben ragyogó olyatén megdicsőítése volt, amelyhez az örökké tartó emlékezet kapcsolatai is hozzáfűződnek.

Ha tett is — s hányszor tett! — titokban vagy nyíltan jót, Andrássy Dénes életének további vezérfonalát csak egy főgondolat, egy eszme irányította már: emlékezetesen dicsővé tenni azt a nőt, akinek, míg élt, nem lehetett hona e hazában.

Ebből az eszméből sarjadzott ki a krasznahorkai várban létesített Franciska-ereklye-múzeum és a krasznahorkaváralja—hárskúti út mentén emelkedő világszép mauzoleum, amelyben immár Dénes gróf haló porai is megtalálták végső pihenőhelyüket a felejthetetlen feleség porladozó tetemei oldalán.

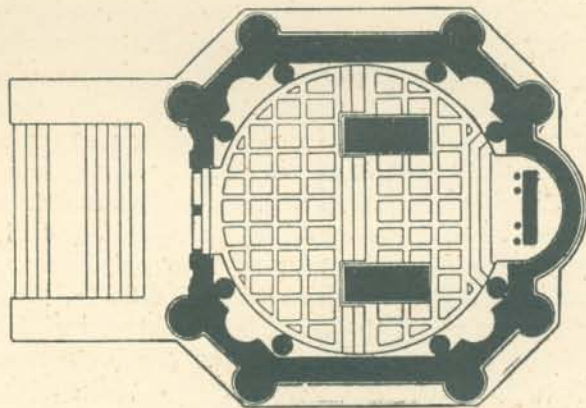
Ennek a nagyszabású, királyokhoz méltó emlékműnek a létrehozása foglalta le a gróf bús özvegységének minden óráját. Tervezett s terveztetett. Hűséges munkatársa s nagy terveinek osztályosa, Sulyovszky István kir. tanácsos, uradalmi kormányzó útnán már 1902-ben tervei körébe vonta néhai Czigler Győző műegyetemi tanárt, a neves műépítést, azonban sajnos, az általa készített alternatív-tervezetek egyike sem nyerte meg tetszését. Így fogadta el Berndl Richárd müncheni műépítész terveit, amelyekhez a technikai részletrajzokat Schmucker Eduárd müncheni építész, a szobrászati elemek és az összes plasztikai díszek kompozícióit Frick Miksa müncheni akadémiai szobrász, a mozaikképek karton-festménytervezeteit pedig Throll Károly ugyancsak müncheni festőművész szolgáltatták.

A tízholdas területén épült s az ókeresztény-román s a modern építészeti és díszítőelemek felhasználásával emelt mauzoleum, amint ma áll, tagadhatatlanul hazánk egyik legkiválóbb műemléke s hogy fenntartása biztosíttassék, Andrássy Dénes gróf azt az 1881. évi XXXI. t.-c. alapján a magyar állam tulajdonába adta s a fenntartás mindenkori költségeinek fedezésére alapot tett le. Több mint egymillió koronára rúgó költségei s fejedelmi pompája állandó hirdetője lesz tehát Andrássy Dénes gróf fejlett-fokú műízlésének, áldozatkészségének s annak a páratlan ragaszkodó szeretetnek,

amellyel élete jobb felének emlékezetét egy minden sablon fölé magasan felülemelkedő alkotással kívánta átadni a földi halhatatlanságnak, a mauzoleum hideg kőfalán is azt hirdette, hogy minden ragyogása dacára sem hivalkodó, hiú pompa kíván lenni az, hanem csupán az „ő” sírja: Sepulcrum Ei!

Ami emberi fogalmak szerint maradandónak, a kegyeletes céllal összeegyeztethetőnek s a boldogult Nagyasszony nemes egyszerűségéhez méltó anyagnak volt mondható, az mind egyesült e csodaszép alkotásban. A laternás kupola s a mauzoleum monumentális teste a kőkerítésekkel együtt sós-kúti faragott mészkőből készült, a belső dekoráció anyagában ellenben a legváltozatosabb elemek visznek szerepet. Az oldalfalak és a kisebb fülkék sárgás burkolata soborsini márvány, ezek szegélyei, valamint a lábazati falat fedő vastag, sötét lila lemez a salzburgi Hallein melől származó Grau-Schröll; a belső lábazati fal sötét márványburkolata és az oszlopok magasságában körülfutó szegélybetét a Lahn melletti Balduinsteinből eredő ú. n. Auberggrau, a konzolok alatti piros betétek pedig Unica-márvány.

A fekete szalagok svájci St.-Triphonok, a sárga, vörös és fehér márványbetétek pedig Görögországból való Skyrosok. A fülkék fölött díszelő vörös homorú betétek anyaga az olaszországi eredetű Griotte prima, az oltárfülke szalagbetéti Griotte secunda. A padozat márványkocka-lemezeit a déltiroli Regallo brecciato alkotja, ezek szegélybetéteit, valamint a szarkofágok lábazati falait ellenben a hasonló déltiroli Nembro bianco. Az oltárlépcső és az oltármensa anyaga Pavonazzo, mely az olaszországi Seravezzából származik, míg a belső sugártámszlopok alsó részét díszítő márványbetétek közül a vörös színű afrikai eredetű, a fekete márvány St.-Triphonból, a rózsaszínű Magyarországból való, a függőleges, világoszöld betétsávok pedig mexikói onyx-márványból vannak csiszolva. A mauzoleum legértékesebb alkotásai a laasi fehér márványból faragott szarkofágok. Mindkettő lemetszett tetőalakú fedelének sarkain imádkozó angyalalakok térdelnek. Az egyik példány belső hosszoldalának közepén Andrásy Dénesné grófné, a másikon Dénes gróf domborművé képe van kifaragva. A felfelőli hosszoldalak gazdag szobrászati dísszel ékesítve, a mellső oldalak pedig az Andrásy grófok családi címereit tüntetik fel. Az oltár felőli homlokoldal domborműve Dénes gróf szarkofágján a lélek halhatatlanságának jelképe gyanánt két pávát ábrázol, a grófnéén a fiait önvérével tápláló pelikán látható az önfeláldozás szimbólumaként.

A krasznahorkal mauzoleum metszete és alaprajza.

A boldogult grófné reliefsképét két oldalról gazdag domborművű csoportozatok környezik, melyek az ő jótékonyágát és nemes emberszeretét juttatják kifejezésre, a gróf szarkofágja, kifejezett óhajtása folytán, már szerényebb díszítést nyert s belső hosszoldalán két kutyának alakjával, mint a hűség jelképével van ékesítve.

A mauzoleum csodálatos szép, ragyogó alkatrésze az arany- és színes mozaikkal, ravennai modorban díszített kupola. A laterna alatt színpompás gyümölcskoszorú veszi körül, melyből az apostolok jelvényei között hatalmas lángsugarak lövellnek le az alantabb körben álló angyalalakokra.

A mauzoleum apsisában foglal helyet a seraphicai szent Franciskának szentelt oltár, melynek firenzei pietra dura modorban művészi tökéletességgel megalkotott oltárképe a megboldogult Franciska grófné képmása.

E nagyfényű belső dekoráció megkapó s lebilincselő művészi összhangját méltóképp egészíti ki az oltár s a mauzoleum egyéb felszerelése. Ezek sorában első helyen áll a néhai grófné ékszereiből készült s összesen 265 drágakővel és gyönggyel ékesített, egymagában is vagyont érő remek aranykehely, amely a müncheni Adolf von Mayrhofert vallja mesterének.

*

Gróf Andrassy Dénes és felesége immár csendesen alusszák végnélküli álmaikat megszentelt koporsóikban, de mindkettőnek üdvözült lelke, mely nagy volt a maga nemességében, itt jár köztünk a szellő szárnyán, az illatozó virágok áradatában s az életet adó nap verőfényes sugaraiban. Emlékük örök, mert a szeretet nevében írták azt be alkotásaikkal az emberek halás szívébe, halhatatlan szerelmük és csodás hűségük legendáját pedig időtlen-időkig fenntartja a krasznahorkai erdők zúgó fenyveseinek lombjai közt bűgő vadgerlepár összefelegelő szerelmi éneke!

Gróf Bánffy Miklós rajza.